

СЕКЦІЯ 7
МАЙБУТНЄ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ: РОЗУМНЕ
УПРАВЛІННЯ, РОЗУМНІ ТЕРИТОРІЇ, РОЗУМНИЙ БІЗНЕС

УДК 338.24(477):339.9

Агафонова Марія
провідний економіст відділу моделювання та прогнозування економічного розвитку
Державна Установа “Інститут економіки та прогнозування
Національної Академії Наук України”
м. Київ, Україна

Mariia Agafonova
Leading Economist of the Department of Modeling and Forecasting of Economic Development
State Institution “Institute for Economics and Forecasting
of the National Academy of Sciences of Ukraine”
Kyiv, Ukraine

УКРАЇНА У СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ В УМОВАХ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ
UKRAINE IN THE EASTERN EUROPEAN CONTEXT IN THE CONTEXT OF
EUROPEAN INTEGRATION

Виконання інституційних критеріїв є ключовим аспектом підготовки держави–кандидата до вступу в ЄС. Стабільність інститутів виступає гарантими демократії, верховенства права, прав людини і поваги та захисту прав меншин. На сьогоднішній день має місце недостатня інституційна спроможність Уряду країни для здійснення повномасштабних євроінтеграційних процесів (за даними світового рейтингового дослідження *Global Innovation Index 2023* “Innovation in the face of uncertainty” Україна в поточному році ще більш послабила і до того низькі позиції як за інституційною складовою, так і за складовою “інституційне середовище”, посівши відповідно 100 та 126 місця проти 97 та 107 місць у минулому році [1, 2]). Слабкість державних інституцій створює бар’єри на шляху до формування в країні сприятливого інвестиційного клімату, необхідного для залучення в країну прямих іноземних інвестицій з метою здійснення економічних трансформацій на інноваційній основі. Здійснивши моніторинг рейтингових показників країн–членів ЄС Центрально–Східного регіону Європи та країн цього ж регіону, що не є членами ЄС за рівнем інституційної спроможності, можемо спостерігати суттєві відмінності, а саме, рейтингові позиції України, Молдови та Білорусі суттєво поступаються позиціям держав–членів ЄС¹ (табл. 1).

¹ за виключенням бізнес–середовища Словачької Республіки, Румунії та Польщі

Таблиця 1

Рейтингові позиції України та країн Центрально–Східного регіону Європи за рівнем інституційної спроможності (серед 211 країн світу), 2023 р.

	Естонія	Литва	Чеська республіка	Словенія	Латвія	Угорщина	Словацька Республіка	Болгарія	Румунія	Польща	Молдова	Україна	Білорусь
Інституції	11	19	36	38	39	47	65	66	74	76	96	100	128
Інституційне середовище	17	22	23	26	33	37	41	73	70	50	87	126	110
Операційна стабільність для бізнесу	15	17	22	29	22	26	27	64	56	43	75	130	108
Ефективність уряду	19	30	29	26	35	42	45	80	79	52	94	95	117
Регуляторне середовище	16	25	34	26	28	40	42	39	33	47	92	77	115
Регуляторна якість	15	23	21	38	25	47	33	49	55	37	72	87	121
Верховенство права	18	26	25	27	28	41	38	63	46	45	82	107	126
Бізнес середовище	16	24	66	86	80	85	124	94	115	119	102	88	130
Політика ведення бізнесу	37	44	69	67	95	75	109	90	102	121	108	85	-

Джерело: сформовано за даними [1]

Першопричиною відсталості демократичних інституцій країн, які не є членами ЄС, від інституцій країн-членів Європейського Союзу виступає відсутність реформ державного управління, проведених країнами-кандидатами ще у підготовчий період до євроінтеграції (за підтримки ЄС в експертному, технологічному та фінансовому рівнях). Майже одночасно з проведеними інституційними реформами, ще заздалегідь до офіційного приєднання нових країн до ЄС, почали матеріалізуватися переваги членства в ЄС, оскільки, як демонструє досвід вступу до ЄС країн Центральної та Східної Європи, більшість переваг від членства в ЄС походить від реформ, проведених саме з метою вступу до Європейського Союзу, а не від права на отримання структурних фондів чи інших аспектів членства в ЄС. Насправді, країни які вступили до Європейського Союзу до завершення реформ, виявилися нездатними претендувати на структурні фонди, на які вони мали право [3,4].

У цілому, проведення ефективних реформ державного управління сприятиме розбудові інституційної спроможності країни, підготовці якісних урядових рішень, зміцненню судової системи з метою забезпечення її свободи від корупції, забезпеченню прозорості інвестиційного клімату, відповідно – виступить каталізатором залучення прямих іноземних інвестицій та імплементації механізму державно-приватного партнерства для стійкого економічного розвитку держави. Разом з цим реформи в сфері регуляторного середовища дозволять трансформувати економіку України від індустріальної до інноваційної моделі розвитку, тієї, що формує створення сприятливого бізнес-клімату, взаємопов'язана з європейськими та міжнародними ланцюгами доданої вартості, водночас забезпечує інклюзивне зростання доходів громадян.

За заявою послів країн G7, на тлі збільшення іноземної допомоги Україні необхідним заходом є боротьба з корупцією. Європейський Союз чітко окреслив ряд питань, які потребують вирішення для отримання повноправного членства в ЄС, чільне місце серед яких займає впровадження антиолігархічного законодавства з метою обмеження надмірного впливу олігархів на економічне, політичне та суспільне життя. Це має бути зроблено в

юридично грамотний спосіб та має враховувати майбутній висновок Венеціанської комісії стосовно відповідного законодавства [5].

За даними “*Corruption Perceptions Index*”, оприлюдненими міжнародною правозахисною організацією Transparency International, Україна у 2022 р. посіла 116 місце зі 180 країн, що робить її другою за корумпованістю країною в Центрально-Східному регіоні Європи (ЦСЄ) після росії. Позиція України за індексом сприйняття корупції серед країн ЦСЄ на часовому проміжку 2002–2022 рр. представлена на рис. 1.

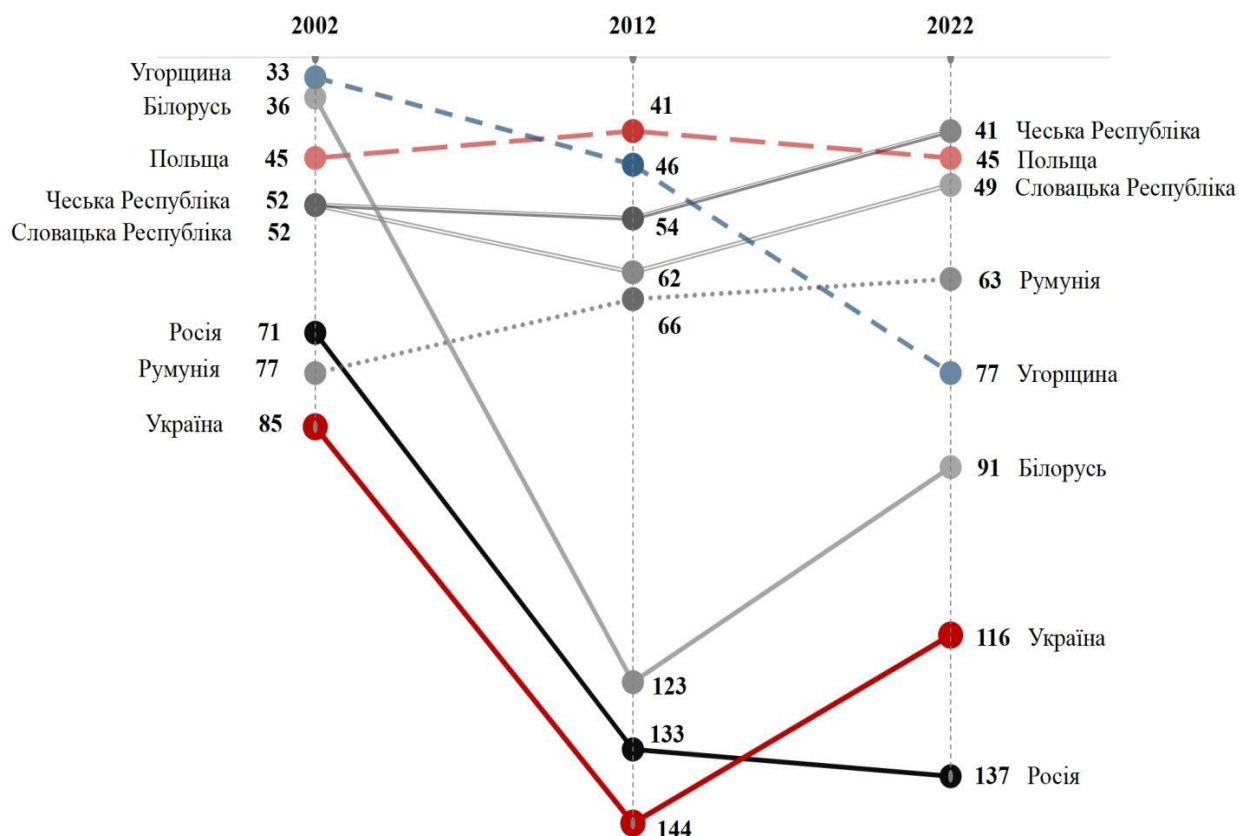

Рис. 1. Індекс сприйняття корупції в країнах Центрально-Східної Європи у 2022 р.

Джерело: побудовано за даними [6]

Згідно рис. 1 Україна в рейтингу “індекс сприйняття корупції” 2022 р. дещо зміцнила власні позиції протягом десяти років, піднявшись на 28 позицій відносно 2012 р., однак країна залишається в сотні найбільш корумпованих держав світу. Є сподівання, що активна участь представників міжнародної спільноти у проведенні реформ державного управління та нижченаведені заходи в питаннях протидії корупції сприятимуть зміні поточної ситуації в державі.

У рамках виконання антикорупційної стратегії на 2021–2025 рр., рішенням КМУ від 4 березня 2023 р. було схвалено Державну Антикорупційну Програму (ДАП) на 2023–2025 рр., яка надасть конкретні результати для мінімізації корупційних ризиків у кожній сфері економіки, а також спростить взаємодію держави з громадянами та бізнесом. Крім того, за словами Голови Національного Агентства з питань запобігання корупції Олександра Новікова, реалізація заходів ДАП сприятиме прозорій повоєнній відбудові та інтеграції України до ЄС, НАТО та ОЕСР [7].

Також, згідно з опублікованим на сайті офісу генерального інспектора Агентства з міжнародного розвитку США USAID “Стратегічним планом нагляду за допомогою Україні” (*Strategic Oversight Plan For Ukraine Response*), в червні 2022 року США створили могутній інститут моніторингу та розслідування незаконних дій шахраїв і корупціонерів, які в

незаконний спосіб використовували, використовують або будуть використовувати допомогу американського народу Україні під час повномасштабного вторгнення Росії. Ця робота ведеться за допомогою кримінальних слідчих, як власних, так і залучених фахівців правоохоронних органів США та Європи. Обов'язок збирати необхідну інформацію також покладено на 17 організацій, які входять до Розвідувального співтовариства США. Документальним підтвердженням спільних зусиль в питанні виявлення та запобігання корупційним злочинам, пов'язаним з постачанням американської зброї Києву (під контролем Пентагону), було підписання 27 вересня 2023 року Меморандуму представниками Міністерства оборони США та Національним Антикорупційним Бюро України [8, 9].

Вірогідно, на шляху до досягнення стратегічного імперативу держави, низка антикорупційних заходів, вжита органами виконавчої влади у синергії із крос-секторальними заходами міжнародної спільноти в питанні протидії корупції, включаючи проведення реформ в сфері державного управління, сприятимуть скасуванню іміджу України з високим рівнем корупції та зміцненню державних інституцій, тим самим імплементуючи критерії членства в ЄС та забезпечуючи прозорість інвестиційного фонду для здійснення ефективної інноваційної діяльності у повоєнний період.

Перелік використаних джерел:

1. Global Innovation Index 2023. "Innovation in the face of uncertainty" / WIPO. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf>;
2. Global Innovation Index 2022. Ukraine. / WIPO. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_2000_2022/ua.pdf
3. Nauro F. Campos, Fabrizio Coricelli, Luigi Moretti. "Economic Growth and Political Integration: Estimating the Benefits from Membership in the European Union Using the Synthetic Counterfactuals Method". 2014. P. 17. URL: https://www.researchgate.net/publication/280731458_Campos_Nauro_F_Coricelli_Fabrizio_Moretti_Luigi_2014_Economic_Growth_and_Political_Integration_Estimating_the_Benefits_from_Membership_in_the_European_Union_Using_the_Synthetic_Counterfactuals_Method
4. "Enabling an Economic Transformation of Ukraine. Recovery, Reconstruction, and Modernization". / CSIS. P.5. January 2023. URL: <https://www.csis.org/analysis/enabling-economic-transformation-ukraine>
5. Проект плану відновлення України. Матеріали робочої групи "Європейська інтеграція". / КМУ. Липень, 2022. С. 6–7. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/european-integration.pdf>
6. "Corruption Perceptions Index" / Transparency International. January 2022. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>
7. Виконання затвердженої сьогодні Державної антикорупційної програми на 2023–2025 рр. дасть відповідь на гострий суспільний запит на справедливість. / Національне агентство з питань запобігання корупції. 4 березня 2023 р. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/vykonannya-zatverdzhenoji-sogodni-derzhavnoji-antikoruptsijnoji-programy-na-2023-2025-roky-dast-vidpovid-na-gostrij-suspilnyj-zapyt-na-spravedlyvist/>
8. Joint strategic oversight plan for Ukraine response. / DoD, State, USAID OIGs, in partnership with other U.S. Government oversight organizations. January, 2023. URL: <https://oig.usaid.gov/sites/default/files/2023-01/2023%20JSOP%20Ukraine%20Brief.pdf>
9. НАБУ та Пентагон підписали документ про контроль військової допомоги Україні від США. Страна. UA. 27 вересня 2023 р. URL: <https://ctrana.news/ukr/news/446437-antikoruptsijne-bjuro-pidpisalo-spivpratsju-z-pentahonom-shchodo-monitorinhu-vijskovoji-dopomohi.html>